

ĆWICZENIE

Ćwiczenie na godzinę wychowawczą „Skąd się bierze mój wybór?”

**W RAMACH PROGRAMU:
„Globalna szkoła. Razem o migracjach”**

Ćwiczenie na godzinę wychowawczą „Skąd się bierze mój wybór?”

W RAMACH PROGRAMU: „Globalna szkoła. Razem o migracjach”

Dorota Stępniaik

30 minut

klasy VI–VIII szkoły podstawowej, szkoła ponadpodstawowa

godzina wychowawcza

Główny cel ćwiczenia to uświadomienie uczniom i uczennicom, co jest dla nich kluczowe przy podejmowaniu decyzji związanych ze sprawami społecznymi. Młodzież będzie miała okazję zastanowić się, co jest dla niej ważne przy dokonywaniu wyborów i jaki wpływ mają intuicyjne wrażenia na nasze myśli i zachowania. Uczniowie i uczennice będą mieli możliwość dowiedzieć się, czym kierują się pozostałe osoby w klasie. Dzięki autorefleksji, która nie podlega jakiegokolwiek ocenie podczas zajęć, osoby uczestniczące w ćwiczeniu mają możliwość przemyśleć motywację własną i swoich rówieśników i rówieśniczek przy dokonywaniu wyborów oraz rozpoznać własną hierarchię wartości.

Osoba prowadząca zajęcia jest towarzyszem i cichym obserwatorem grupy, z którą pracuje. Nie ocenia, nie wygłasza sądów. Poprzez pytania, które zadaje w trakcie realizacji ćwiczenia, stymuluje uczniów i uczennice do autorefleksji i zachęca do wypowiedzi. Ćwiczenie może stać się punktem wyjścia do dalszej pracy z grupą z tematami związanymi np. z globalnymi wyzwaniami, takimi jak migracje ludności.

CELE:

- zastanowię się, co jest dla mnie kluczowe przy podejmowaniu decyzji związanych ze sprawami społecznymi
 - uświadomię sobie, na ile jestem otwarty/otwarta na różnorodność
 - dowiem się, na czym polega kultura włączająca
 - zrozumiem potrzebę angażowania się lokalnie w działania związane z globalnymi wyzwaniami
- Kryteria sukcesu:
- uczestniczki i uczestnicy uświadomią sobie co jest kluczowe przy podejmowaniu decyzji związanymi ze sprawami społecznymi
 - dzięki autorefleksji uczestniczki i uczestnicy przyjrzą się własnej motywacji i rówieśników przy podejmowaniu decyzji
 - określą własną hierarchie wartości

KLUCZOWE ZAGADNIENIA:

- Co jest ważniejsze: poznawanie nowych faktów czy rozumienie sytuacji, z którymi się stykam?

METODY	FORMY PRACY	ŚRODKI DYDAKTYCZNE I MATERIAŁY
praca w trójkach, praca indywidualna	praca w grupach, dyskusja, praca indywidualna	materiał pomocniczy, karty pracy

ZAŁĄCZNIKI:

- Załącznik nr 1 – **Załącznik nr 1** – Materiał pomocniczy: Opis dwóch sytuacji
- Załącznik nr 2 – **Karta pracy: Mój wybór**
- Załącznik nr 3 – **Karta pracy: Gdzie jestem?**

CIEKAWOSTKA:

Przygotowując ćwiczenie, korzystałam z książki pt. *Pułapki myślenia. O myśleniu szybkim i wolnym* (2019) Daniela Kahnemana (psycholog, laureat Nagrody Nobla w dziedzinie ekonomii). Autor objaśnia w przystępny sposób, jak działa umysł człowieka. Dzieli on systemy myślenia na dwie grupy. Pierwszy to system szybki, intuicyjny i nacechowany emocjami, funkcjonujący automatycznie. Drugi z kolei to myślenie wolniejsze, logiczne i wyważone. Pierwszy konstruuje wrażenia i emocje, które są źródłem świadomych przekonań i celowych wyborów systemu drugiego. Konstrukcja ćwiczenia uwzględni działanie dwóch systemów myślenia, wedle których działa nasz umysł.

Od decyzji nauczyciela/nauczycielki zależy, czy zaprezentuje klasie teorię Daniela Kahnemana. Osoba prowadząca zajęcia może odnosić się do tej koncepcji na poszczególnych etapach ćwiczenia i wspólnie omawiać ją z młodzieżą lub też zachować ją dla siebie.

W nawiązaniu do wymienionej pozycji w przebiegu ćwiczeniu zostały uwzględnione:

- etap torowania, którego celem jest pobudzenie systemu pierwszego (np. pojawiają się wyrazy, kontekst, zagadnienia, które można powiązać z zagadnieniem migracji czy z kompetencjami obywatelskimi, choć same słowa „migracja” czy „aktywność obywatelska” się nie pojawiają)
- odwołanie do łatwości poznawczej, do której zaliczamy: uczucie znajomości, uczucie prawdziwości, uczucie przyjemności, dobry nastrój, przejrzystą szatę graficzną, czyli to wszystko, co służy przyjaznej atmosferze pracy i nauki.

Ćwiczenie wprowadzające

8 minut

Uczniowie i uczennice pracują w trójkach (utworzonych losowo). Każda trójka otrzymuje dwa opisy sytuacji (załącznik nr 1). Młodzież zapoznaje się z przykładami i odpowiada na zamieszczone pod nimi pytania. Po zakończeniu ćwiczenia osoby nie prezentują rozwiązań na forum, tylko wspólnie przechodzimy do kolejnego etapu.

ZAŁĄCZNIK NR 1

Materiał pomocniczy: Opis dwóch sytuacji

PRZYKŁAD 1

Masz wyznaczoną wizytę lekarską. Lekarz/lekarka jest innej narodowości niż twoja.

Czy decydujesz się na wizytę u tego lekarza/lekarki?

Jaka jest twoja motywacja?

Jakiego wyboru dokonasz?

Komentarz dla osoby prowadzącej zajęcia:

Celowo nie używamy słów „migrant”, „cudzoziemka”, gdyż jest to etap torowania. Na tym etapie uruchamia się system pierwszy działania naszego umysłu (system szybki, intuicyjny i nacechowany emocjami). Ponadto lekarz/lekarka narodowości polskiej będzie cudzoziemcem/cudzoziemką dla np. migranta/migrantki z Ukrainy.

Osoba prowadząca zajęcia ma możliwość poznać wrażenia i emocje uczniów i uczennic, a młodzież ma z kolei możliwość wglądu w siebie. Procesowi towarzyszy łatwość poznawcza opierająca się na uczuciu znajomości: każdy z nas ma doświadczenie kontaktu z lekarzem/lekarzką.

PRZYKŁAD 2

W twojej miejscowości brakuje przestrzeni publicznej, w której młodzi ludzie mogliby spędzać swobodnie czas (np. zorganizować spotkanie, zrealizować swój projekt szkolny lub społeczny, spędzić wolny czas ze znajomymi lub poznać nowe osoby).

Co mógłbyś/mogłabyś zrobić, aby taką przestrzeń stworzyć?

Jak ta przestrzeń powinna wyglądać, abyś ją lubił/lubiła i chciał/chciała w niej przebywać, a także wspólnie z innymi o nią dbać?

Czy zdecydujesz się podjąć działania będące pierwszym krokiem do stworzenia miejsca, z którym będziesz mógł/mogła się identyfikować?

Jaka jest twoja motywacja? Jaką decyzję podejmiesz?

Komentarz dla osoby prowadzącej zajęcia:

Na tym etapie uruchamiamy doświadczenie, czyli odwołujemy się do przeżyć uczniów i uczennic dotyczących wspólnego spędzania czasu czy realizacji wspólnych przedsięwzięć. W tym przykładzie nie pojawiły się słowa „migrant” ani „działania obywatelskie”. Celem przykładu jest pokazanie, że bez względu na naszą narodowość, pochodzenie mamy prawo do wspólnej przestrzeni oraz że jesteśmy za nią współodpowiedzialni. Wszyscy, jeśli tylko chcemy, możemy działać na rzecz wspólnoty lokalnej. Łączymy się wówczas wokół wspólnego celu i idei. Różnorodność tej wspólnoty stanowi o jej bogactwie i jest jej atutem.

5 minut

Uczniowie i uczennice na podstawie karty pracy *Mój wybór* (załącznik nr 2) indywidualnie dokonują analizy podjętych decyzji oraz auto-refleksji w kontekście dokonanych wyborów. Ważne, aby uświadomili sobie, co leżało u podstaw dokonanych przez nich wyborów.

Komentarz dla osoby prowadzącej zajęcia:

Na tym etapie kluczowe jest, aby uczeń i uczennica, pracując indywidualnie, mieli okazję do samodzielnej refleksji na temat tego, jaki pierwsze wrażenie może mieć wpływ na sposób myślenia i zachowanie. Dzięki pracy indywidualnej ograniczamy efekt halo, który może zaistnieć, gdy pracujemy w grupie: często chętnie przyjmujemy sposoby myślenia osoby wpływowej i ważnej w grupie, chętnie zgadzamy się ze zdaniem osoby, którą lubimy i cenimy. Często dzieje się to w sposób nieuświadomiony.

8 minut

Następnie poproś, aby uczniowie i uczennice w trójkach dobranych na początku zajęć, podzielili się w obrębie grupy swoimi przemyśleniami na temat tego, czym się kierowali, dokonując wyboru. Zwróć uwagę, że każda osoba miała prawo dokonać takiego wyboru, jakiego dokonała, i nie podlega on żadnej ocenie i wartościowaniu.

Propozycja pytań pomocniczych do rozmowy:

Co wynika z tego ćwiczenia?

Skąd się biorą nasze wybory?

Jeśli część cech nie została podkreślona – zadaj pytanie: Jak myślicie, dlaczego pozostałe nie?

Dlaczego dokonujemy takich, a nie innych wyborów?

Jakie są konsekwencje tych wyborów dla innych?

Czy dokonując wyborów, zawsze uwzględniamy prawa innych?

Czego się o sobie dowiedziałem/dowiedziałam? Co mogę z tym zrobić? Jak myślicie, jaki był cel tego ćwiczenia?

Wyjaśnij, że te zajęcia to okazja do uświadomienia sobie, że bez względu na pochodzenie, narodowość, status społeczny każdy z nas ma prawo do opieki zdrowotnej i do bezpiecznej przestrzeni do życia. Z tego wynika prawo do współdecydowania i współodpowiedzialność za przestrzeń, np. za środowisko szkolne, lokalne i globalne. Nie ma miejsca na dyskryminację, wykluczenie, jest miejsce na włączanie się w działania na rzecz innych i naszej przestrzeni. Pokaż uczniom i uczennicom (na tablicy multimedialnej) definicję mówiącą, czym może być kultura włączająca.

Kultura włączająca – przestrzeń, w której każda osoba, niezależnie od tego, kim jest i w jaki sposób się definiuje, czuje się bezpiecznie, czuje, że jest częścią społeczności, jest doceniana, wysłuchana i ma możliwość wpływu na decyzje podejmowane w grupie. To przestrzeń, w której przejawy kategoryzowania, odmawiania praw osobom ze względu na różne przesłanki i dyskryminacja są nazywane i nie ma na nie zgody, przestrzeń, w której ludzie czują się silni, zmotywowani, wiedzą, w jaki sposób wzmacniać innych i w jaki sposób reagować na przejawy wykluczenia. Każda osoba dba o tę przestrzeń, opiekuje się nią oraz dostrzega korzyści z różnorodności.

Ćwiczenie dopełniające

5 minut

Poproś młodzież, aby ustawiła się w jednej linii (obok siebie), np. na szkolnym korytarzu. Zadaj uczniom i uczennicom pytania. W przypadku pozytywnej odpowiedzi wykonują krok naprzód, w przypadku negatywnej pozostają w miejscu.

- Czy spotkałem/spotkałam się z migrantami/migrantkami w centrum handlowym? w kinie? na wyjeździe wakacyjnym? w przychodni lekarskiej? w sklepie osiedlowym? w parku? w szkole? w bloku, w którym mieszkam? na ulicy, przy której mieszkam? w moim domu? na zajęciach dodatkowych?

Po zakończeniu tej aktywności, uczniowie i uczennice wycofują się do ustawienia wyjściowego, czyli wszyscy stoją wzdłuż jednej linii. Przejdziemy do kolejnego pytania.

- Czy spotkałem/spotkałam się z zaangażowaniem obywatelskim na rzecz dobra wspólnego w mojej miejscowości? w moim domu? w grupie rówieśników? w klasie? w szkole? w bloku, w którym mieszkam? w centrum handlowym?

Po zakończeniu tej aktywności, uczniowie i uczennice wycofują się do ustawienia wyjściowego, czyli wszyscy stoją wzdłuż jednej linii. Przejdziemy do kolejnego pytania.

- Czy spotkałem/spotkałam się z zaangażowaniem obywatelskim na rzecz dobra wspólnego w mojej miejscowości? w moim domu?

w grupie rówieśników? w klasie? w szkole? w bloku, w którym mieszkam? w centrum handlowym?

Po wykonaniu ćwiczenia zachęć uczniów i uczennice do refleksji i wypowiedzi na forum. Zapytaj, czy zaproponowane odpowiedzi były dla nich wystarczające. Jakie jeszcze odpowiedzi by dodali?

WSKAZÓWKA METODYCZNA DLA OSOBY PROWADZĄCEJ:

Uczniowie i uczennice, wykonując zadanie w grupie, mają możliwość uświadomić sobie powszechność zjawiska migracji. To okazja, aby zdać sobie sprawę, że wszyscy jesteśmy częścią różnorodnego społeczeństwa i że obecność osób z doświadczeniem migracji jest wynikiem naturalnego procesu przemieszczania się ludności. Takie osoby bez względu na pochodzenie, narodowość mają prawo współdecydować o przestrzeni, w której żyją. Z drugiej strony każda z nich ma prawo do angażowania się w działania obywatelskie służące poprawie jakości życia mieszkańców danego środowiska lokalnego, co może się przekładać na rozwiązanie globalnych wyzwań, takich jak migracje, wyeliminowanie ubóstwa i ochrona klimatu.

Ćwiczenie podsumowujące

W ramach zakończenia rozdaj uczniom i uczennicom krótkie ankiety Gdzie jestem? (załącznik nr 3). Zdanie ma charakter otwarty i wymaga opisowej odpowiedzi. Ankiety są anonimowe. Wypełnione będą stanowiły punkt odniesienia i wskazówki do dalszej pracy z tą grupą. W przyszłości możesz ankietę powtórzyć i zweryfikować, na ile prowadzone z uczniami i uczennicami zajęcia wpłynęły na ich sposób rozumienia i postrzeganie przestrzeni, w której żyją.

ZAŁĄCZNIKI

ZAŁĄCZNIK NR 1

Materiał pomocniczy: Opis dwóch sytuacji

PRZYKŁAD 1

Masz wyznaczoną wizytę lekarską. Lekarz/lekarka jest innej narodowości niż twoja.

Czy decydujesz się na wizytę u tego lekarza/lekarki?

Jaka jest twoja motywacja? Jakiego wyboru dokonasz?

PRZYKŁAD 2

W twojej miejscowości brakuje przestrzeni publicznej, w której młodzi ludzie mogliby spędzać swobodnie czas (np. zorganizować spotkanie, zrealizować swój projekt szkolny lub społeczny, spędzić wolny czas ze znajomymi lub poznać nowe osoby).

Co mógłbyś/mogłabyś zrobić, aby taką przestrzeń stworzyć?

Jak ta przestrzeń powinna wyglądać, abyś ją lubił/lubiła i chciał/chciała w niej przebywać, a także wspólnie z innymi o nią dbać?

Czy zdecydujesz się podjąć działania będące pierwszym krokiem do stworzenia miejsca, z którym będziesz mógł/mogła się identyfikować?

Jaka jest twoja motywacja? Jaką decyzję podejmiesz?

ZAŁĄCZNIK NR 2

Karta pracy: Mój wybór

Przed tobą karta pracy *Mój wybór*. Podkreśl te elementy, które pojawiły się podczas podejmowania przez ciebie decyzji przy analizie obu przykładów. Napisz, w jakich momentach dokonywania wyboru były szczególnie widoczne.

prawo do wyrażania własnych poglądów zaangażowanie wolontariat współpraca dla dobra wspólnego chęć działania na rzecz innych	wiedza i świadomość myślenie stereotypowe społeczeństwo obywatelskie kultura włączająca generalizacje weryfikacja poglądów
uprzedzenia otwartość obawa niepewność poczucie bezpieczeństwa ciekawość	różnorodność szacunek tolerancja samorządność solidarność równość odpowiedzialność

ZAŁĄCZNIK NR 3

Karta pracy: Gdzie jestem?

Dokonaj samooceny w skali 0–6, gdzie 0 oznacza brak danej umiejętności/cechy, a 6 jej największe natężenie.

	0	1	2	3	4	5	6
Uważam, że ludzie powinni być traktowani jednako i zgodnie z prawem bezstronnie.							
Zabiegam o to, aby być poinformowanym na temat spraw społecznych dotyczących środowiska szkolnego, lokalnego i wyzwań globalnych, z którymi mierzymy się jako ludzkość.							
Wiem, gdzie poszukiwać informacji dotyczących mojego środowiska lokalnego i środowiska globalnego.							
Jestem gotów/gotowa rozmawiać z innymi bez względu na ich narodowość.							
Wiem, co trzeba zrobić, aby uczynić przestrzeń, w której żyję, lepszym miejscem do życia dla wszystkich osób							
Angażuję się w akcje, inicjatywy, których celem jest dobro wspólne.							
Inicjuję działania na rzecz wspólnoty/społeczności, w której mieszkam/uczę się.							
Zastanawiam się, czego potrzebuję, żeby być świadomym swoich praw i obowiązków oraz zaangażowanym obywatelem / świadomą swoich praw i obowiązków oraz zaangażowaną obywatelką.							

Więcej materiałów na stronie internetowej programu: www.globalna.ceo.org.pl

Materiał powstał w 2021 roku ramach projektu „Globalna szkoła. Razem o migracjach”, który jest częścią przedsięwzięcia „I am European: Historie i fakty o migracjach na XXI wiek” realizowanego przez Centrum Edukacji Obywatelskiej.

Projekty współfinansowane są ze środków Unii Europejskiej oraz w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP. Treść wyraża wyłącznie poglądy autorów/autorek i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP ani Unii Europejskiej. www.gov.pl/polskapomoc

„I am European. Historie i fakty o migracjach na XXI wiek” jest częścią programu DEAR (The European Commission’s Development Education and Awareness Raising Programme), który wspiera projekty angażujące społeczeństwo Unii Europejskiej w globalne zagadnienia rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego. Poprzez finansowanie programów takich jak „I am European. Historie i fakty o migracjach na XXI wiek”, DEAR promuje uniwersalne wartości, m.in. wolność, demokrację, praworządność oraz umożliwia obywatelom i obywatelkom Europy włączenie się w globalny rozwój. Program DEAR finansuje około 30 programów w krajach członkowskich UE. Projekty te przyczyniają się do zwiększenia zrozumienia i zaangażowania Europejki i Europejczyków w kreowanie pozytywnych zmiany społecznych zarówno na poziomie lokalnym, jak i międzynarodowym. Działania DEAR wspierają również pracę UE na rzecz realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju.

Wydawca:

Fundacja Centrum Edukacji Obywatelskiej
ul. Noakowskiego 10, 00-666 Warszawa
www.ceo.org.pl

Warszawa 2021

Autorka: Dorota Stępiak

Redakcja merytoryczna: Julia Godorowska, Katarzyna Dzieciotłowska

Redakcja językowa i korekta: Justyna Yiğitler

Projekt graficzny i skład: RZECZ O OBRAZKACH

Materiał jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowe. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Fundacji Centrum Edukacji Obywatelskiej. Utwór powstał w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej realizowanej za pośrednictwem MSZ RP w roku 2021. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji i posiadaczach praw.

Scenariusz powstał w ramach projektów „Historie i fakty o migracjach na XXI wiek” i „I am European: Historie i fakty o migracjach na XXI wiek” realizowanych przez Centrum Edukacji Obywatelskiej w ramach obszaru „Odpowiadaj na globalne wyzwania”.